

Analýza Studentské komory Rady vysokých škol

Aktuální situace menz na českých vysokých školách

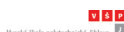

Studentská komora
Rady vysokých škol

Úvod

Studentská komora Rady vysokých škol (SK RVŠ) dlouhodobě sleduje stav kolejí a menz, jakožto klíčových součástí doplňkové činnosti vysokých škol. Vysokoškolské stravování, vedle možnosti ubytování, je nástrojem pro snižování sociálních nerovností v přístupu k terciárnímu vzdělávání. Kvalitní a dostupné stravování zároveň přispívá ke zvýšení produktivity a celkové spokojenosti studentek a studentů. Prostřednictvím tohoto dotazníku se SK RVŠ zaměřuje na aktuální trendy v oblasti stravování, snaží se identifikovat příklady dobré praxe a zkoumá souvislosti mezi jednotlivými aspekty této problematiky. SK RVŠ provedla dotazníkové šetření zaměřené na aktuální stav vysokoškolských menz v České republice. Cílem bylo zmapovat jejich aktuální situaci. Do šetření se zapojilo celkem 21 vysokých škol: 19 veřejných a 2 soukromé. Data poskytli členové Studentské komory ve spolupráci s vedoucími správy kolejí a menz na konci roku 2024.

Na dotazníkovém šetření participovaly univerzity:

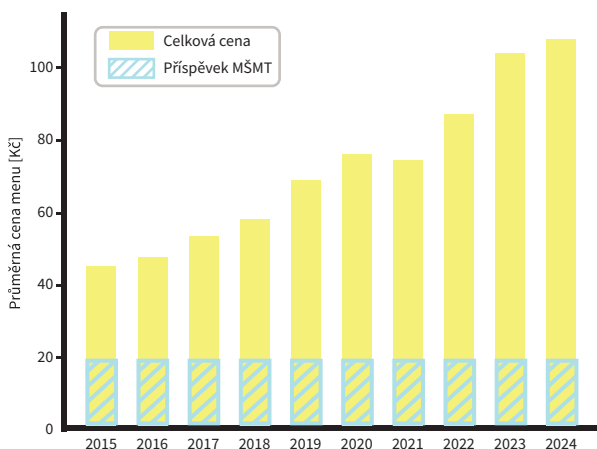
Institute bez vlastní menzy a jejich alternativní stravovací možnosti

Vlastní stravovací zařízení není samozřejmostí na každé vysoké škole. Čtyři ze zapojených institucí nedisponují vlastní menzou, a většinou stravování nabízí ve spolupráci s dalším subjektem.

Ostravská univerzita spolupracuje s externími stravovacími zařízeními. Studenti se mohou stravovat za dotované ceny v restauracích v docházkové vzdálenosti. Panevropská univerzita vlastní menzu neprovozuje, a ani nenabízí možnost stravování ve spolupráci s dalším subjektem. Škoda Auto Vysoká škola využívá závodní stravovací provoz řízený externím subjektem, přičemž studenti mají možnost využívat zvýhodněné zaměstnanecké ceny. Vysoká škola chemicko-technologická neprovozuje studentské menzy, ale stravování pro studenty je zajištěno prostřednictvím menz Českého vysokého učení technického. Proto tyto instituce nenaleznete v následujících detailnějších analýzách.

Příspěvek MŠMT

Příspěvek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) je realizován za pomoci tzv. ukazatele J a na jedno studentské jídlo v menze byl v době sběru dat (konec roku 2024) ve výši 17,95 Kč. Z Grafu 1 je patrné, že se cena studentských obědů od roku 2015 téměř ztrojnásobila. I přes to se ale výše dotace za tuto dobu nezměnila. Reálná hodnota příspěvku tedy v čase silně poklesla. V roce 2025 dojde k navýšení příspěvku o 14 %.

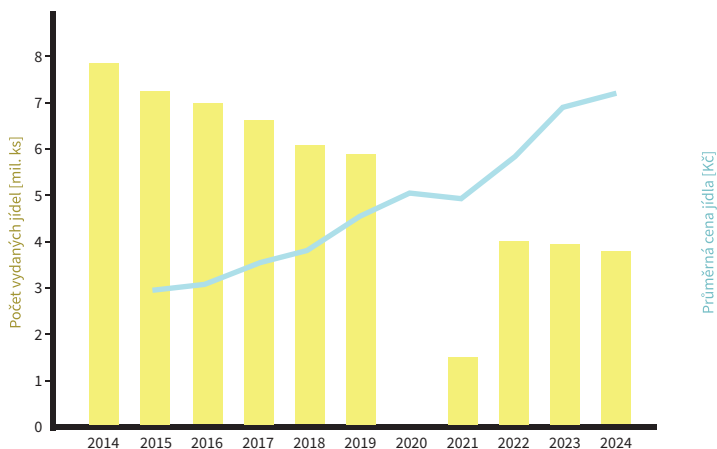
Graf 1: Podíl ročního příspěvku od MŠMT na celkové ceně menu. Zdroj: MŠMT

Situace menz na českých vysokých školách

Role menz vůči studentům je poskytovat vyváženou a dostupnou stravu. Jedná se o specifický typ provozu se svými výhodami a nevýhodami. K zajištění ekonomické dostupnosti sloužil zejména příspěvek na jídlo od MŠMT, avšak v důsledku degradace jeho reálné hodnoty v čase se i menzy stávají finančně náročnějšími a pro řadu studentů méně dostupnými. Zároveň se snižuje jejich konkurenceschopnost v porovnání s ostatními restauračními provozy, což může vést k odlivu strávníků. Tím vzniká tlak na další zdražování, a otevírá se spirála vedoucí k negativním hospodářským výsledkům. V důsledku nedostatečné valorizace příspěvku na studentské jídlo a sérii zdražování je plnění hlavní role menz výrazně narušeno. Některé menzy nabízejí cateringové služby, které se využívají především při interních akcích vysokých škol (schůze, konference, slavnostní shromáždění atp.). Tato aktivita je dodatečným příjmem menz a některým pomáhá zamezit jejich vysoké ztrátovosti.

Z Grafu 1 je patrné, že ceny jídel v posledních deseti letech výrazně rostou, zatímco výše příspěvku od MŠMT v rámci sledovaného období stagnovala. Tento nepoměr se pravděpodobně odráží i ve spotřebitelském chování studentů. S rostoucími náklady na stravování klesá počet vydaných teplých jídel, viz Graf 2. Studenti častěji volí alternativní způsoby stravování. Přináší si vlastní jídlo, dávají přednost levnějším variantám (studené stravě), stravují se v jiných restauračních zařízeních nebo oběd zcela vynechávají. Do počtu vydaných jídel se může promítat také postupné snižování počtu provozů menz, a tedy větší dojezdová vzdálenost z místa výuky k nejbližšímu stravovacímu provozu dané menzy. Zajímavé je, že k poklesu počtu vydaných jídel docházelo výrazně již před pandemií COVID-19. Po pandemii se sice hodnoty stabilizovaly, nicméně původní úroveň dosaženo nebylo. Od roku 2022 sledujeme opět trvalý pokles. Tyto trendy naznačují, že pokud má být studentské stravování i nadále dostupné a udržitelné, je nutné odpovídajícím způsobem reagovat na potřeby a finanční možnosti studentů.

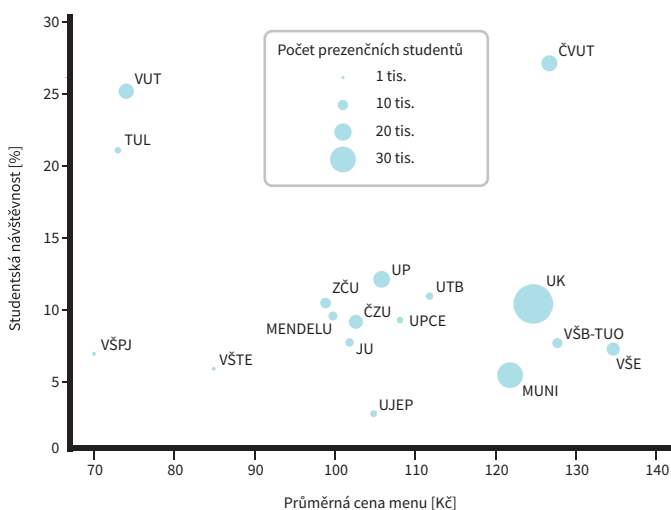
Pozn. To samé platí i pro ubytování na kolejích.

Graf 2: Vývoj počtu jídel a vývoj průměrné ceny menu. Zdroj: MŠMT

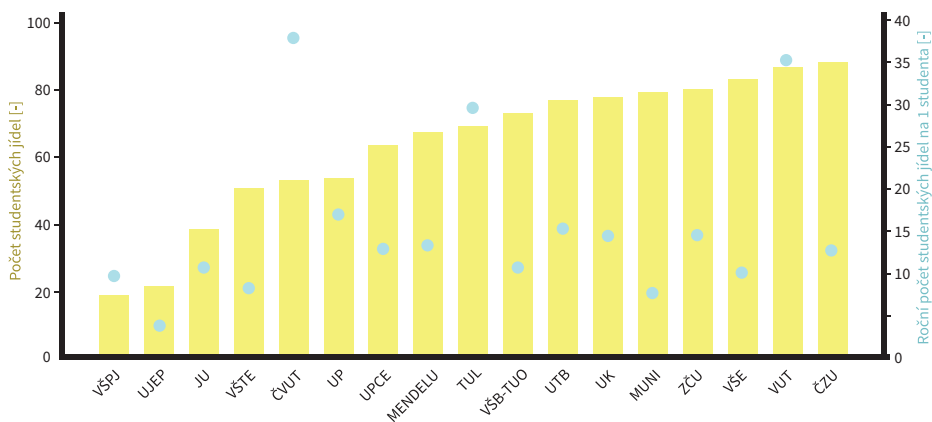
Pro srovnání využití menz studenty na jednotlivých vysokých škol je nutné udělat korekci na počet prezenčních studentek a studentů. Relativní studentská návštěvnost menz mezi jednotlivými vysokými školami v závislosti na ceně menu je tedy porovnána v Grafu 3, kde relativní studentská návštěvnost je definována jako průměrný denní počet vydaných studentských jídel ku počtu prezenčních studentů. Každá vysoká škola se liší počtem dní, ve kterých provozuje stravovací zařízení, a to i na úrovni jednotlivých jídelen a výdejen. Počet ročně vykázaných studentských jídel byl proto vydělen arbitrárním počtem dní provozu, který činí 140 dní (28 týdnů x 5 pracovních dní). Jedná se tedy o hrubý odhad denně vydaných studentských jídel, z něhož vychází zobrazená relativní studentská návštěvnost. Takovýto parametr, byť hrubě odhadnutý, poskytuje rámcové srovnání mezi vysokými školami.

Z výsledků je patrné, že se studentská návštěvnost menz plošně drží mezi 5 % až 15 %, bez očividné vazby na průměrnou cenu jídla. Výrazně vyšší studentské návštěvnosti, nad 20 %, se daří dosahovat pouze na ČVUT, TUL a VUT. Chování studentů-strávníků je tedy výrazně komplexnější než pouze podle ceny, a návštěvnost menz na vysokých školách je ovlivněna i jinými aspekty, jako např. vzdálenost stravovacího provozu, možnost začlenit do rozvrhu dostatečně dlouhou přestávku na oběd, oborově závislá vyšší přítomnost studentů na prezenční výuce (zvláště u technických oborů), existence konkurenčních stravovacích provozů nebo samoobslužných obchodů, počet studentů s trvalým bydlištěm a rodinným zázemím v místě výuky a podobně.

Graf 3: Dopad ceny na využití menz mezi studenty dle velikosti univerzity.

Podíl studentů na využití menz je vyobrazen v Grafu 4. Zatímco na VUT, ČZU a VŠE tvoří studentská jídla víc než 80 % vydaných jídel, na VŠPJ a UJEP je podíl studentských jídel pod hranici 25 %. Takové stravovací provozy tedy spíše plní účel zaměstnaneckého či externího stravování a měl by být varovným signálem pro studentskou reprezentaci dané vysoké školy. Na základě průměrného počtu zkonsumovaných jídel za rok jedním studentem je vidět, že míra návštěvnosti menz je na všech univerzitách velmi podobná, až na ČVUT, TUL a VUT, kde se daří dosahovat téměř dvojnásobné studentské návštěvnosti.

Graf 4: Podíl vydaných jídel pro studenty k celkovému počtu vydaných jídel

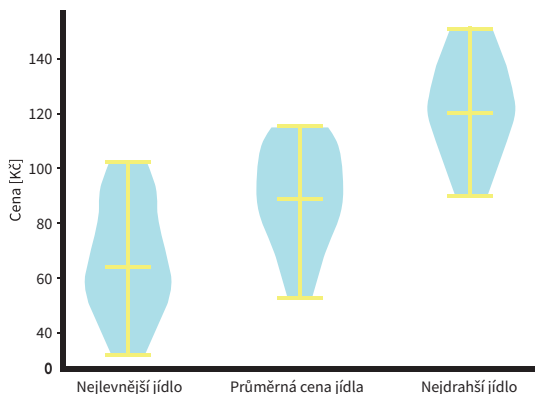
Rozložení cen hlavních jídel napříč analyzovanými vysokými školami je znázorněno v Grafu 5, kde je vyobrazena cena nejlevnějších a nejdražších jídel, spolu s průměrnou cenou jednoho jídla.

U nejlevnějších jídel činí mediánová cena 64 Kč, přičemž cenové rozpětí sahá od 32 Kč do 102 Kč. Rozdíl mezi nejlevnějším a nejdražším jídlem tak činí výrazných 70 Kč.

Průměrná cena jednoho jídla má střední hodnotu 88,70 Kč. Konkrétně na některých školách je hlavní jídlo v průměru za 53 Kč, kdežto nejvyšší reportovaná průměrná cena je 115 Kč, což představuje rozdíl 62 Kč.

V kategorii nejdražších jídel je mediánová cena 120 Kč, přičemž cenový rozsah sahá od 90 Kč do 151 Kč – rozdíl tedy činí 61 Kč.

Z dat je patrný značný cenový rozdíl mezi nejlevnějším a nejdražším jídlem. Za povšimnutí stojí i fakt, že nejlevnější jídlo na některých školách je dražší, než nejdražší jídlo na jiných VŠ.

Graf 5: Rozložení cen nejlevnějšího a nejdražšího jídla, spolu s rozložením průměrné ceny za jedno jídlo.

Menzy v průměru nabízejí sedm druhů jídel denně, přičemž nabídka se liší podle velikosti univerzity. Drtivá většina institucí navíc poskytuje zázemí pro vlastní stravování, jako jsou kuchyně vybavené mikrovlnnými troubami, lednicemi a varnými konvicemi.

Standardem v menzách v České republice je nabídka vegetariánského a bezlepkového jídla. Jídla veganská se ve větší míře zavádějí až v současné době.

Mezi nejčastěji reportované problémy menz patří omezená nabídka dietních jídel, nemožnost objednání jídla bez přílohy, vysoké ceny potravin a energií, nedostatek kvalifikovaného personálu nebo problémy s plýtváním jídlem. Některé z těchto problémů se daří alespoň částečně řešit, například zavedením možnosti objednat jídlo bez přílohy za sníženou cenu nebo zúžením nabídky jídel, což vede k efektivnějšímu provozu a snížení plýtvání.

Zaznamenány byly také iniciativy, které měly pozitivní dopad na dostupnost stravování, například zavedení ekonomicky velmi dostupného jídla, které umožňuje studentům pořídit teplý oběd za velmi nízkou cenu. I přes občasné výkyvy v kvalitě jídel se menzy stále aktivně snaží reagovat na zpětnou vazbu studentů a zvyšovat celkovou kvalitu poskytovaných služeb.

Většina správ kolejí a menz uvedla, že studenti v akademických senátech s vedením menz a kolejí udržují pravidelný kontakt.

Závěr

Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že univerzitní menzy čelí dlouhodobému a rostoucímu ekonomickému tlaku. Náklady na suroviny a provoz v posledních letech výrazně rostou, zatímco reálná hodnota státního příspěvku na stravování studentů klesá. Rostoucí ceny jídel zásadně ovlivňují spotřebitelské chování studentů – počet vydaných jídel klesá a studenti stále častěji volí alternativní způsoby stravování. Pokud mají menzy nadále plnit svou sociální funkci – tj. poskytovat studentům kvalitní a cenově dostupné stravování, je nezbytné otevřít debatu o možnostech a adekvátním financování jejich provozu.

Zajímá vás více?

Studentská komora Rady vysokých škol

@skrvs.cz

www.skrvs.cz

Přílohy

Tabulka 1

Druhy služeb, které poskytuje alespoň polovina provozů menz						
	Snídaně	Oběd	Večeře	Catering	Bufet	Káva a ostatní
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích	✓	✓			✓	✓
Univerzita Pardubice		✓				
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	✓	✓		✓	✓	✓
České vysoké učení technické v Praze		✓				
Mendelova univerzita v Brně		✓		✓	✓	✓
Západočeská univerzita v Plzni		✓		✓	✓	✓
Česká zemědělská univerzita v Praze		✓	✓	✓		
Masarykova univerzita		✓		✓		
VŠB – Technická univerzita Ostrava		✓		✓	✓	✓
Univerzita Karlova		✓		✓	✓	✓
Univerzita Palackého v Olomouci		✓		✓	✓	
Vysoká škola ekonomická v Praze		✓	✓		✓	
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	✓	✓		✓	✓	✓
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	✓	✓		✓	✓	✓
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem		✓		✓		
Vysoké učení technické v Brně		✓				
Technická univerzita v Liberci		✓				
Vysoká škola polytechnická Jihlava		✓		✓		

Přílohy

Tabulka 2

Druhy poskytovaných diet v alespoň polovině provozů menz				
	Vegetariánská	Bezlepková	Veganská	Bezlaktózová
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích				✓
Univerzita Pardubice	✓	✓	✓	
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	✓	✓		✓
České vysoké učení technické v Praze	✓			
Mendelova univerzita v Brně	✓	✓	✓	
Západočeská univerzita v Plzni	✓			
Česká zemědělská univerzita v Praze	✓		✓	
Masarykova univerzita	✓	✓	✓	
VŠB – Technická univerzita Ostrava	✓	✓	✓	
Univerzita Karlova	✓		✓	
Univerzita Palackého v Olomouci	✓	✓		✓
Vysoká škola ekonomická v Praze	✓			
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	✓	✓	✓	
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	✓	✓		
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem		✓		
Vysoké učení technické v Brně	✓			
Technická univerzita v Liberci	✓	✓		
Vysoká škola polytechnická Jihlava	✓			

Přílohy

Tabulka 3

Služby, které poskytuje alespoň polovina provozů menzy

	Jídlo bez objednávky	Jídlo na objednávku předem	Ohřívání/ rozpékání jídla	Jídlo na váhu
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích	✓	✓	✓	
Univerzita Pardubice	✓			
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze				
České vysoké učení technické v Praze	✓			
Mendelova univerzita v Brně	✓	✓		✓
Západočeská univerzita v Plzni	✓	✓		✓
Česká zemědělská univerzita v Praze	✓			✓
Masarykova univerzita	✓	✓		
VŠB – Technická univerzita Ostrava	✓	✓		
Univerzita Karlova	✓	✓	✓	✓
Univerzita Palackého v Olomouci	✓	✓	✓	
Vysoká škola ekonomická v Praze	✓			✓
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	✓	✓	✓	
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	✓	✓	✓	
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	✓	✓	✓	
Vysoké učení technické v Brně	✓			
Technická univerzita v Liberci	✓			
Vysoká škola polytechnická Jihlava	✓	✓	✓	